

10. Савез

Предмет: Старозаветна теологија

доц. др Ненад Божовић

Београд, 10.02.2021.

Литература

- Примарна: J. McKenzie, Starozavjetna biblijska teologija, u: Biblijska teologija Starog i Novog zavjeta (prir. M. Zovkić), Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980, 146-225. (пдф на српском страна 24-31, одељак Израилъ савезнички народ Божији)
- Ц. Дрејн, Увођење у Стари Завет, Сіо: Беорад 2003, 59-64.

Појам Савеза – Завета

- Јеврејска реч берит преводи се на српски најбоље као Савез, али и ова реч помало умањује Божије превасходство и иницијативу у склапању Савеза
- Грч. реч диатики и лат. тестаментум преводи се као Завет и то је раширенији појам, али проблем ове верзије јесте што умањује људски аспект сагласности у склапању Савеза, а Бог делује као неко ко је оставио тестамент, вољу или опоруку

Појам саборне – корпоративне личности

- За разумевање појма Савеза кључно је разјаснити појам саборне личности (корпоративна личност)
- Персонификовање групе води ка формирању саборне личности
- Пример: старозаветни патријарси са својим личним обиљежјима и доживљајима поседују црте за које се вјеровало да су својствене Израиљу те наговијештавају догодовштине народа који од њих потиче: Јаков у односу према Исаву и Лавану јасно одражава Израиља у односу према Едому и Арамејцима.
- Савезнички однос Израила према Јахвеу пребачен је уназад у Савез између Авраама и Јахвеа у којем је Авраам идеални савезник.

Аналогије односа Бога и Израиља

- Појам саборне личности омогућава изградњу аналогија односа Бога и Израиља као:
- Аналогија оца и сина: Бог соловљава Израиљ као своје дете - „Кад Израиљ беше дете“
- Аналогија заручника - брака (пророк Осија приказује Израиљ као неверну Јахвеову заручницу)
- Аналогија пастира и стада – Господ је пастир, а Израиљ је стадо
- Аналогија цара и поданика – аналогија Савеза – Господ је цар, Израиљ је поданички народ

Савез као друштвени акт - уговор

- У СЗ Савезом се потврђују све друштвене трансакције. Оне нису увек строго билатералне јер јачи може наметнути савез или пакт слабијем.
- Савезом се уређује свађа о извору (Пост 21 32; 26 38) и размирица међу Јаковом и Лаваном (31 44); савезом се утврђује повезаност Авраама и његових суседа (14 13) те односи између Гаваона и Израила (ИНав 9 15); савезом долази до споразума између Авенира и Давида који окончава грађански рат и осигурава верност Израиља Давиду (2 Сам 3 12-19).

Историја спасења – историја Савеза

- Савез Бога и Ноја
- Савез Бога и Аврама
- Савез између Бога и Израиља у Изл 19-24 (+Изл 33 и Пнз 4-5)
- Нови Савез – вечни Савез у Господу Исусу Христу

Савез Јахвеа и Израиља није датост већ слободни чин сагласности

- Однос између Јахвеа и Израила јединствен је међу религијама старог свијета: у другим старим религијама божанство се поистовјећивало или с природом или с друштвом које поштује то божанство, то су датости
- Однос Израила и Јахвеа је, напротив, попут створеног свемира - резултат позитивног чина самог Јахвеа;
- однос Јахвеа и Израиља допуњен је позитивним одговором Израиља. Тај однос није нужна компонента људске егзистенције него слободно успостављено заједништво личности.

Форма склапања Савеза – законски уговор

- Савез између Јахвеа и Израиља је начињен према облику сизеренског уговора из другог миленијума пре Христа: формула уговора углавном је позната из хетитских уговора, али се она уопштено употребљавала у међународним односима тог раздобља.
- шест елемената у сизеренском уговору: (1) Увод спомиње име вишег господара те наводи његову генеалогiju и титуле. (2) Историјски предговор истиче раније односе између две стране и првенствено се састоји од навођења добротинстава које је виши господар удијелио вазалу; у ословљавању се обично употребљава облик »ја-ти«. (3) Услови који се постављају вазалу: забрана успостављати односе са другим странцима, наредба да одржава постојећи мир и услове међу вазалима, војна помоћ вишем господару, пуно поуздање у господара, не давати азил пребјезима господара, годишња посјета господару. (4) Уговор се поставља у храм и треба да се повремено јавно чита. (5) Попис богова који су свједоци уговору. (6) Клетве и благослови за прекршај или испуњење уговора. (7) Вазалова заклетва вјерности; (8) Свечана церемонија заклетве; (9) Поступак против бунтовног вазала.

Елементи сизеренског уговора у Библији (паралеле са хетитским)

- Елементи уговора нису на једном месту него су разасути у извјештајима Петокњижја о Савезу:
- 1) Јахвеове титуле набројене су у Изл 34 6
- 2) Навођење спасоносних Јахвеових дјела је често (Изл 19 4; 20 2; ИНав 24 2-13); цијела композиција Петокњижја износи израилске законе у оквиру извјештаја који говори о Јахвеову ослобођењу Израила.
- 3) услови су сами закони: забрана клањања другим боговима и забрана поштовања слика. Декалог се може разумевати као изворни попис услова (о односу Савеза и закона види ниже). Односи између вазала слични су прописима о односима међу Израилским племенима, а подстицај на поуздање у Јахвеа одговара обавези поуздања у вишег господара.

Елементи сизеренског уговора у Библији (паралеле са хетитским)

- 4) Годишње посјете господару предвиђена је у три велике годишње светковине о којима је требало ходочастити у Јахвеово светиште. Традиција да су се камене плоче Декалога чувале у ковчегу Савеза одговара чувању уговора у светишту (1 Цар 8 9). Нема прописа да се уговор о Савезу има редовно читати, али већина данашњих егзегета то претпоставља макар се изричито не спомиње у формули уговора: Пнз 27 предвиђен је као устаљени чин а не тек један догађај.
- 6) Благослови и клетве постоје у Лев 26 и Понз 27-28.

Основне црте Савеза Јахвеа и Израиља

- Јахве набраја сва спасоносна дела и обавезује се да ће штитити Израиљ и убудуће, заузврат тражи две ствари:
- 1) да се не обраћају другим боговима и да не праве слике (најкраће Декалог 1-4)
- 2) да се једни према другима не понашају нехумано него према законима које им је дао и који се наводе најкраће у Декалогу (5-10), а разрађено у Књизи Изласка 20-23 и Поновљеним законима

Нација као богослужбена заједница – „народ свет“ (лаос)

- Савез подразумева изабраност, посебан печат, али и посебну моралну одговорност
- Израиљ је под Синајем настао као нација, али не толико као језичка, етничка или територијална одредница већ пре свега као богослужбена заједница
- Бити припадник изабраног народа значило је бити припадник заједнице која верује у Јахвеа и поштује Савез са њим

Примена Савеза

- Кроз историјске књиге се показује да је Израил напредовао када је поштовао Савез и назадовао када је одступао
- Пророци су подсећали на важност Савеза и били прогањани
- Северно и Јужно царство је пало због непоштовања Савеза
- Бог не оставља Израил него пружа прилику за искупљење у приступању Новом Савезу који ће бити вечан и који ће се остварити у Господу Исусу Христу